

Attempt and upload proper
questions for evaluations; not
notes

Date:

شلوک فریدی - بابا فرید گنج شکر (۱۱۸۲-۱۲۳۵).

”اول شیخ فرید شکر گنج، عارف اہل ولایت
یک یک سخن زبان اویدی، دراء پیر داکہ پدایت“

میاں محمد بخش

شلوک:

بابا فرید دی شہری صنف شلوک اے۔ بقول محمد عاصف خاں پوراں
نے اپنی کتاب ”آکھیا بابا فرید نے“ وچ شلوک دے حوالے نال اے پھر یف کہتی

”شلوک دو پادو توں ودھ مصرعیاں والی آکھیا جیسی نظم اے جس نوں کسے
اللہ نوک لکھیا اے ایس وچ موضوع دی قید نہیں۔ رب دی حمد توں لے
کے سرکاری مشینری دے ظلم تے جبر نوں موضوع بنایا جاسکدا اے۔“

بابا فرید دا تعارف:

بابا فرید پنجابی آدب دے پہلے تے سترھلے شاعر سن۔ اوہناں
نیل اپنے اخلاص، محبت تے اعلیٰ اخلاقی قدراں یادوں برصغیر دے ان گنت لوکاں نوں مسلمان
کیتا اے اسلام دی روشنی نوں بے سیشہ لائی ایس علاقے وچ روشنی کر دیا اوہناں دا اصل ناں
مسعود سی تے القاب فرید الدین تے گنج شکر سی۔ بابا فرید سلطان دے پیرے ان تھبے
کوٹھیوال وچ پیدا ہوئے۔ اوہناں دے والد ناں جمال الدین سلیمان سی تے والدہ دا
ناں قمر بی بی سی۔ آپ نے مذہبی تعلیم اپنی والدہ توں حاصل کیتی۔ ملتان دے
عالم دین حضرت مولانا منہاج الدین ترمذی پوراں دے مدرسے توں عربی، فارسی،
قرآن، حدیث، فقہ تے تفسیر توں علاوہ دوجے درجے علمان وچ مہارت حاصل کیتی
حضرت خواجہ مختار دی بیعت کیر کے صوفیائے اکرام دے مشہور سلسلہ چشتیہ وچ شامل
ہوئے۔ اوہناں دا کلام سکھان دے روحانی پیشوا گورو نانک نے اپنی مذہبی کتاب
”گرنتھ وچ شامل کیتا اے اوہناں نے ۱۲۸۰ء وچ وفات پائی۔“

Date:

شلوک فریدی دا فکری جائزہ:

تصوف:

تصوف اور علم اے جیسے نال نفس دی صفائی، اخلاق دی پاکیزگی، اندری تے باہری دنیا دی تعمیر تے تشلیل، نفسانی خواہشات دا خاتم، ظاہر تے باطن دی اصلاح اعلیٰ اخلاقیات دا درس تے غیر ظاہری تون پیاں پوجاںدا اے۔ تصوف دیاں چار منزلان نیں تے ان منزلان سلوک آکھیا جاند اے۔ ان منزلان تے چلنے والے تون سلوک آکھیا جاند اے۔

۱- بابا فرید تے وحدت الوجود:

ایس نظریے دے مطابق ساری کائنات و جوہ خدا (مراد اللہ تعالیٰ) تون پیدا ہوئی اے رب سوئے نے اپنے آپ تون مختلف صفات ووج ظاہر کیتا۔ جیسے بلبلے، لہراں، موجاں، بارش تے دریاواں لہراں دی سمندر دے پانی تون علاوہ اپنی زیادتی حقیقت کوئی نہیں: بالکل انج ہی ساریاں مخلوقات تے موجودت اوس وجود واحد دیاں مختلف صفتاں دے وکھو وکھو روپ سن۔ ایس تصور تون متعارف کروان والے حضرت محی الدین ابن عربی نیں۔ بابا فرید فرمادے نیں

”فرید خالق خلق میں، خلق و سے رب مانیم
مندا کس تون آکھیئے، جاں تیس بن کوئی مانیم“

۲- فنا فی الذات:

فنا فی الذات وچ انسان اپنی میں تون مکلا دینا اے انسان اپنی ذات دی نفی کر دیا اے ربا دے نیڑے ہونے لپے۔ بابا فرید فرمادے نیں

”فرید میں تون منج کرنگی کر کرکت
بھرے خزانے دے جو بھاوے سولٹ“

۳- فنا فی المرشد:

تصوف دے میدان وچ مرشد دا اچھا مقام حاصل اے۔ مرشد دا

DALMATIAN

Date:

تصور قرآن دی آیت توں واضح ہوندا اے جیہدا ترجمہ اے کہ "اے ایمان والو! میری راہ لیجئے لئی و سیر (مرشد) تلال" یعنی مرشد اوہ ہستی ہوندا اے جیہڑا اپنے سرپرستوں کامیاب زندگی لڑائی نال نال آخرت دی تیاری لئی وی ہرگز ہرگز مرشد گزرا اوہ شخص نہیں ہو سدا جو دکان ہونے عمل سکرے تے غیر دینی گلاں دی ترغیب دے۔ بابا فرید فرماتے ہیں

"فرید سو ای سرور ڈھونڈے جتھوں بے وقوف
چھپر ڈھونڈیں کیا ہووے، چکر ڈبے ہتھ"

۲- فاضل اللہ

تصوف دی آخری منزل دکان فاضل اللہ اے جد سائک سلوک
اوس پورھی تے چڑھ جندا اے جیہ او صرف اللہ والا ہو جاتا اے۔ سائک دنیا
دی ہر گھلر توں آزاد ہو کر صرف اپنے رب دا ہوندا اے۔ بابا فرید فرماتے ہیں
"کوٹ فرید کوٹ توں جیہ میں دا کھا جوار
جب تک ٹانڈا نہ گری، تب تک کوٹ پکار"

۵ دنیا دی بے ثباتی:

حضور محمدؐ مسلمانوں کوں حدیث ہے نصیحت کیتی سی کہ ان
آرے وقت چے مسلمان دنیا و بیچ کلزور ہو س، کیونکہ مسلمان دنیاوی محبت دل و بیچ
پال کرے ہو س۔ بابا فرید اپنے تے رو شنی ڈالی اے اور فرماتے ہیں:
"فرید آوھے منہ ماٹیاں، اسارے نیدے بھی تے
کوڑا سودا کر گئے، گورہل آئے پتے"

۴- نماز دا درس:

بابا فرید اسلامی احکامات اتے سبھتی نال عمل کر دے تے دو جیاں توں وی ایہدا
درس دیندے سن۔ آپ باقاعدگی نال ہمیشہ باجماعت نماز پڑھ س۔ لوکاں توں نماز دی
اہمیت دا احساس دلائے ہیں اپنے شلوک نال:

"اٹھ فرید اے ضو ساج، صبح نماز گزار
جو سر سائیں نہ سنا، سو سر کپ اتار"

Date:

۷- صبر تے شکر دا درس:

بابا فرید نے معاشرتی تے سماجی برائیاں دا سبب معاشرے وچ
خوصلہ تے صبر دانہ ہونا دسیا اے۔ صبر تے شکر دے درپے انسان وچ خوصلہ پیدا ہووندا نہیں
جیسے ضرپے اوہ نوکھ لایم تے ہوس تو یاں ہو سلا اے۔ رکھی سکھی روئی آن سادہ
زندگی نال تشہہ دیتی اے۔ بابا فرید آکھتے ہیں

”رکھی سکھی کھاو کے، ٹھنڈا پانی پی
فرید اکھکے ہیرا جی، نہ ترسا نہیں جی“

۸- ذات دی نفی:

بابا فرید شلوں وچ ”فرید“ آکھ کے اپنے آپ نوں ساواں رکھ کے
نصیحت کر دے ہیں۔ بابا فرید دا انداز ایہہ سی ہے اوہ اللہ دے مقرب بندے تے باعمل صوفی
ہون دے باوجود آکھتے ہیں کہ میں کو اپنیاں کر تو وی و خیر توں سیاہ ہو گیا ہیر
لوں سمجھنے میں کوئی درویش نہیں

”فرید اکالے مینڈے کیڑے، الامینڈا ویس
گناہیں ہیرا میں پھراں، کت آپس درویش“

۹- حیات دی نجی:

بابا فرید حیات دی کئی بیان کر دے ہیں کہ جدوں تک انسان
اپنی ذات توں علاوہ کسی بارے وچ نہیں سوچدا اوس وقت ہی انسان اپنے
ارد گرد دے لوکاں فی پریشاں توں بے خبر ہندا اے۔ اوس دا خیال ایہہ ہندا
کہ اوہ بہت تکلیف کٹ دیا۔ بابا فرید نصیحت کر دے ہیں
”فرید میں جانیاں کھ کھوں دک سبھا ایہہ جگ
اپنے چہرے کے دکھیا ہن تان گھر گھر ایہا اگ“

۱۰- آخرت دی فکر:

مسلماناں حکم دیتیا گیا نہیں کہ زندگی وچ کیتے کئے اعمال دا
حساب روزِ حشر چے ہر انسان دینا اے۔ ایس توں حکم دیتیا گیا اے کہ دنیا وچ
دی خیر منگو تے آخرت دی کامیابی منگو۔ بابا فرید ایس سلسلے کمنڈیل ہیں:
”دیکھ فرید! جو مٹا تیری داڑھی ہوئی بھور
اگاں نہرے آن گیا پھراں رہ گیا دور“

Date:

ادبی خوبیاں

۱- وزن تے بھی دی پابندی:

بابا فرید گنج شکر پنجابی نہیں پہلے شاعر نہیں جتنہاں دی
شاعری وچ آک کامیاب شاعر دی طرح وزن تے پابندی پسی اے۔

۲- پنجابی تشبیہاں تے استعاریاں دا ورتاؤ:

بابا فرید نہیں اپنی ماہ بونی زبان پنجابی دیاں
تشبیہاں تے استعارے ورتے نہیں۔ مثال دے طور تے کالے و پس دا استعارہ ظاہری گناہ ٹی تے
وگدی نسی دی علامت ڈھلتی عمر لٹی ورتی ہیں۔

References??

۳- سادہ تے آسان پنجابی زبان دا ورتاؤ:

بابا فرید نہیں اپنے زمانے دی 'سادہ' تے آسان
پنجابی زبان ورتی ہیں۔ ایسوی ورتوں پنڈاں تے لوکاں نوں اونیہاں پیغام سسے آیا
سی۔ ایس خوبی دی ورتوں بابا فرید زبان دا پیغام تے اخلاقی قدراں دا درس
پھیلا پسی۔

مکئی گل:

بابا فرید نہ صرف آک صوفی س بلکہ آک وڈے شاعر تے مبلغ س۔ اونیہاں
دی شاعری وچ اخلاقیات دا درس لہدا اے۔ اونیہاں نہیں ایس درھی دے لوکاں نوں
آک تہدا دا پیغام دتا اے۔ بقول ڈاکٹر عفران سید:

”بابا فرید نہیں اخلاق نوں سنوارن تے کردار نوں بناؤں دی
کوشش کیتی ہے۔ اونیہاں دا ایہہ طریقہ ہر مومن تے کافر دے
دل نوں صوہ لپیرا اے۔“